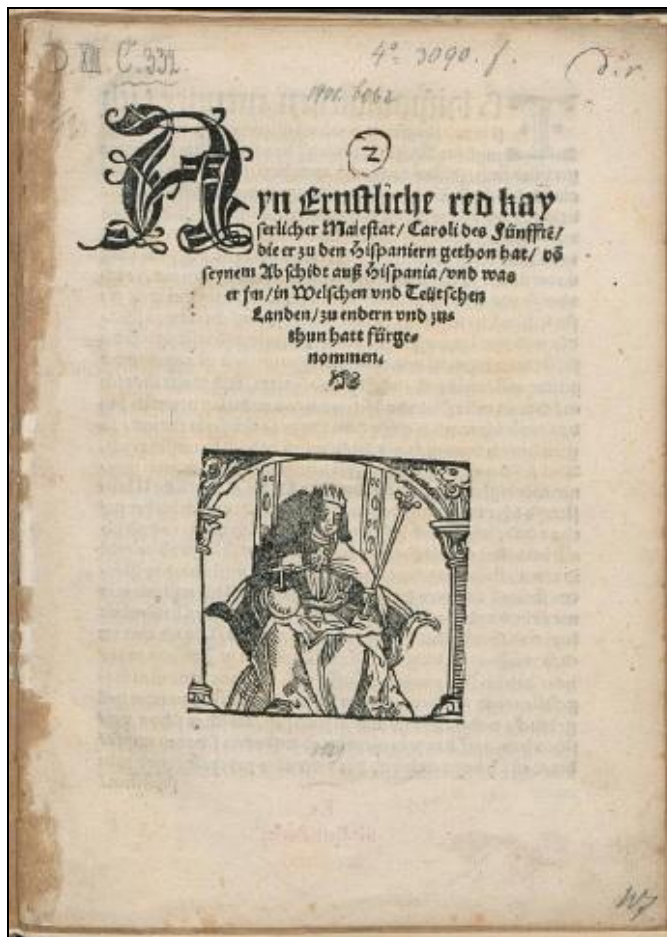

KAREL V

ERNSTLICHE RED

PLECHTIGE TOESPRAAK

1529

vertaling:

Ruud Muschter

∴

Groningen

muschter@home.nl

www.archive.org

14 september 2016

INHOUDSOPGAVE

Bronvermelding	4
Het omslag	5
Inleiding van de vertaler	6
De tekst	7

BRONVERMELDING

http://digital.staatsbibliothek-berlin.de/werkansicht?PPN=PPN780467248&PHYSID=PHYS_0001&DMDID=DMDLOG_0001

HET OMSLAG

Een plechtige toespraak van de kei-
zerlijke majesteit Karel de Vijfde
die hij tot de Spanjaarden heeft gehouden bij
zijn afscheid uit Spanje, en wat
hij zich had voorgenomen om
in Welsche¹ en Duitse
landen te veranderen en
te doen

¹ Term die vroeger bedoeld was als aanduiding voor Frankrijk en Italië, maar die onderhevig was aan vele veranderingen.

INLEIDING VAN DE VERTALER

Karel de Vijfde, 1500-1558, zwaaide de scepter over een groot deel van Europa, en daarmee ook over de nieuw gewonnen gebieden in Amerika. Een groot deel van zijn leven bracht hij in Nederland door.

Het huidige werk dateert uit 1529, het jaar waarin hij zijn vrouw Isabella tot regentes voor Spanje benoemde.

De toonzetting van zijn brief, gericht aan de Spaanse mannen, getuigt van een grote liefde voor het Spaanse volk. Het is een zeer vaderlijke toespraak, waarin hij hun moed inspreekt en stilstaat bij de vrees van de bewoners dat na zijn vertrek - bedoeld voor een ambtelijke rondreis - vreemde machten het land zullen binnenvallen.

Ook geeft hij zijn motieven aan. Een ervan is het herstellen “en reformeren” van de goede zeden, omdat het christelijke geloof afneemt. Hiermee neemt Karel de Vijfde afstand van het opkomende schisma dat door Luther in gang is gezet. De term ‘reformeren’ gebruikt hij hier duidelijk in de bedoeling van het ‘reformeren van de reformatie’: het terugbrengen van de christenen in de schoot van de rooms-katholieke Kerk.

Ruud Muschter

DE TEKST

Gij Spaanse mannen, ik zie hoe bezorgd gij zijt en hoe ongaarne gij mijn tocht naar het Welsche land ziet, in die zin, dat gij niet alleen bezorgd bent om uzelve, doch ook om mijn heil. Gij twijfelt ook, zo hoor ik, en vreest hoe het soms geschiedt dat - zodra ik ver van u wegtrek - er oorlog en onenigheid onder u ontstaat, of anders wel een vijand het lege land binnentrekt die het rijk aanvalt en zich verstout om dat te onderdrukken. Gij denkt ook over mij, omdat ik zo veel meer moet rondtrekken en in een ander deel der wereld reizen, dat ik in gevaar kan komen en dat ik schade en wederwaardigheden kan lijden. Deze bezorgdheid die gij voor mij hebt, is mij waarlijk aangenaam. Uw goede wil is mij aangenaam, alsook het behoud van uw en mijn heil. God mocht willen, dat ik zonder mijn schande en smaad niet-aflatend bij u zou kunnen zijn. Dat zou ik waarlijk zeer graag doen; zozeer heb ik u lief en zo graag ben ik bij u. Zulk een verlangen heb ik jegens dit rijk. Doch gij, voornamen mannen, gij moet overwegen dat ik ook op mijn waardigheid moet letten, en dat ik de keizerlijke majesteit die ik heb ontvangen², met waardigheid - zoals ik tot op heden gedaan heb - behoud en bescherm. Dat zal ik doen, al moet ik daardoor alle bitterheid, alle moeite, ja, alle gevaarlijkheid lijden. Stop daarom, bid ik u door de onsterfelijke goden, stop de treurigheid van uw hart, want ik zal met mijn arbeid en waken u zonder twijfel rust en kalmte, en de christenheid heil en waardigheid bezorgen. Nu ik u echter thans alle kwesties openbaar die mij dwingen om naar Italië te trekken, twijfel ik er niet aan of gij laat u mijn voornemen welgevallen, en zult erkennen dat ik thans aan uw heil denk en u van het allerbeste verzekeren, zoals ik reeds gedaan heb, opdat gij in mijn afwezigheid geen schade ondervindt. Want ik verlang ernaar om u en alles wat gij bezit te behoeden en te beschermen, zoals ik vaak met mijn wapenen zovele vijanden, zovele koningen, zovele steden, zo-

² Karel bedoelt zijn keizerlijke status.

vele landen en volkeren, waarvan er sommige zich samen tegen mij verbonden hebben, heb onderworpen, nagejaagd en overwonnen, zoals ik ook machtige koningen gevangen heb gehouden, de rijksten steeds onder mij bracht, verscheidenen met geweld overwonnen heb, te land en te water veel zeges heb bereikt, en ook heimelijke tweedrachten die in dit rijk gewoed hebben, onderdrukt heb, en u en uw vrouwen en kinderen van een beulachtige slachting en al uw godshuizen van bittere bedroefenis heb bevrijd en weggeleid.

Los hiervan heb ik een dusdanig grote hoop en vertrouwen in uw aller trouw en in uw weerbaarheid gesteld, dat in mijn afwezigheid in dit koninkrijk geen ongemak door vijanden te vrezen valt. Ik verzoek u echter ook, dat gij mijzelf niet zult vrezen, want tegen niemand heb ik ooit onredelijk oorlog ge-

hab/niemants verlegt/vnd niemants ye mit Krieg angefallen
hab/ich seye dan vor vō in zum krieg gereyzt worden/wan ich
all meine anschleg/all meine gedancken allweg vff den vnsterb-
lichen Got gericht hab/ den ich mir auch gnedig sein verhoff/

voerd, nooit heb ik iemand geschaad, en nooit ben ik iemand met oorlog aangevallen, tenzij ik vooraf door hem tot oorlog was aangezet, want ik heb al mijn overwegingen³, al mijn gedachten steeds op de onsterfelijke God gericht, van wie ik hoop dat Hij ook mij genadig is. En ik heb gehoopt, en moet ook hopen, dat Hij mij daarvoor, al naar gelang ik het verdien, zal vergelden. Wanneer mij echter een wederwaardigheid mocht overkomen, zal ik dat met een bereid, geduldig gemoed dragen. Daarom moet gij, vrome mannen, niet menen, dat ik zo wild en cynisch ben, dat ik door het wenen⁴ van mijn allerliefste huisvrouwen niet bewogen wordt, en dat ik geen welgevallen

³ “anschleg”.

⁴ “zehern”.

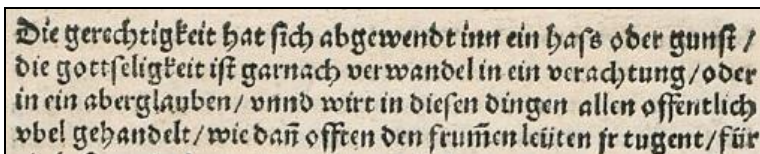
heb in het omhelzen⁵ van mijn beste zoon, en dat ik ook uw aller gebed niet hoor en de treurigheid van het ganse rijk niet begrijp. Deze kwesties en andere, zweven mij onophoudelijk voor ogen en ze bewegen mij. Niettemin wend ik mijn ijver aan om mijn waardigheid te beschermen en voor het algemene nut van de christenheid. Derhalve, vrome mannen, laat uw geweent achterwege, leg uw treurigheid af en neem waar, welk een groot onweder over de christenheid gaat wanneer ik u niet te hulp kom, want ik moet niet alleen aan mijn stand denken, doch ook een voorziening treffen voor de christelijke stand en het algemene heil van iedereen, opdat ik met mijn moeite en arbeid met overleg⁶ en hulp allereerst het gepijnigde Welscheland help, en onder de christelijke vorsten, waar het maar enigszins kan geschieden, vrede schep, opdat ik ook de grimmigheid, smadelijke woorden en kwade wil van velen die kwaadspreken over mij en mijn eer onderdruk, opdat ik mij en mijn waardigheid voor de afgunstigen behoude en u beschermte tegen oorlog en de onstuimigheid der vijand, hetgeen gemakkelijk met uw hulp kan geschieden, hetwelk alles welhaast door mijn tocht naar het Welscheland, zoals ik u spoedig zal aantonen, gestalte moge krijgen, want er zijn drie grote dingen die mij drijven en dwingen om mij naar het Welscheland in te schepen: Het is het vuur om het christelijke geloof te beschermen. Het is het verlangen om mijn zachtmoedigheid en dapperheid aan te wenden in de gepijnigde steden. Het is het verlangen om mijn eer en waardigheid te handhaven en vrede te brengen onder de christelijke vorsten. Al deze dingen moet ik dus bezorgen en tot stand brengen, want ik ga ervan uit, dat ik niet ben geboren tot ledigheid en rust, doch tot inspanning en arbeid, waken en tot ieders algemene nut. Ik ga ervan uit, dat de almachtige God mij niet daarom in een dergelijk groot rijk verhoogd heeft om geen acht te slaan op zijn geloof, en de zeden der mensen te verachten, die thans lang terneerliggen, doch om het christelijke geloof

⁵ “umbfahen”.

⁶ “anschlegen”.

te bestendigen en de goede zeden wederom te herstellen en te reformeren, want gij ziet hoe het christelijke geloof dagelijks afneemt, zoals men zich niet houdt aan de bepalingen die door de oude vaders verordeneerd waren en aan andere deugden. Het geval wil namelijk, dat de oude eenvoud in bedrog, de vroomheid in het kwaad, de splijting⁷ in een overvloed verkeert. Er is ook bij velen, door wier goede voorbeeld de anderen verbeterd moeten worden, hetzij in het geheel geen godsdienst, ofwel een geheel beperkte; geen begrip, geen intentie om goed en rechtvaardig te leven, geen schaamte, geen bescheidenheid.

De gerechtigheid is ontaard in haat of willekeur⁸; de godzaligheid is vrijwel veranderd in verachting of in bijgeloof, en in alle openlijkheid wordt daarmee in deze kwesties verderfelijk gehandeld, terwijl dikwijls de deugd van de vrome lieden

Die gerechtigkeit hat sich abgewendt inn ein hasz oder gunst /
die gottseligkeit ist garnach verwandelt in ein verachtung / oder
in ein aberglauben / vñnd wirt in diesen dingen allen offentlich
vbel gehandelt / wie dan offten den frommen leuten jr tugent / für

als ondeugd wordt beschouwd, en de ondeugd door de kwaden voor deugd wordt gehouden. Daarom groeien dagelijks in het geloof ketterijen en aldus wordt godzaligheid van Christus verlaagd. Dat zijn de ziekten die ik moet genezen; dat zijn de wonden die ik moet verbinden. Ik moet de overdadigheid beteugelen; ik moet aan de eierzucht een maat stellen. Ik moet de brutale teugelloze begeerte temmen; ik moet de kleinzie-ligheid en de schandelijke begeerte stoppen⁹. Ik moet ontelbaar veel bijgelovigheden verbeteren of geheel aan de kant schuiven. Ik moet ook de ketterijen wegnemen en afsnijden, opdat deze

⁷ “reylieheit”.

⁸ “gunst”.

⁹ “ein zyl stecken”.

geest onder de christenen niet verder om zich heen vreet. Dit en dergelijke andere kwesties brengen mij ertoe en dwingen mij, dat ik de tocht naar Italië moet doen, opdat vervolgens deze kwesties gevoeglijk verbeterd en hersteld mogen worden, met behulp, vermogen¹⁰ en raad van paus Clemens¹¹ en de allerheiligste vaders. Ik vertrouw er namelijk op, dat het christelijke geloof wederom op de regels der oude vaders gericht wordt, want ik moet het christelijke geloof voor al dezen terughalen en het voor de trouweloze en lasterlijke mensen beschermen. Daarom namelijk heeft God mij in zulk een groot rijk verhoogd en mij grote zeges gegeven, opdat ik het christelijke geloof bescherm en zijn stadhouder op aarde niet alleen behoud en handhaaf voor de Stoel van St.-Petrus en voor het vaderlijk erfdeel¹², doch ook, opdat ik die nog machtiger en heerlijker maak. Bovendien heb ik mij voorgenomen om het zoveel vaker gepijnigde Italië te hulp te komen, want ik heb erbarmen met Italië en het doet mij leed. Ik beklaag mij er ook om, dat zoveel duizenden mensen gedood zijn, met wier lichamen de velden bedekt zijn en de loop der rivieren opzwellt, en door hun bloed de opper- en nederzee als met purper geverfd is. De steden zijn geplunderd, de markten verbrand, en alle dingen zijn verdelgd en liggen te gronde. Derhalve moet ik ijver aan den dag leggen opdat de steden van Italië wederom worden opgericht, de oorlog gestopt, en de bezittingen en goederen die zo onredelijk overal door de oorlogslieden worden bezeten, wederom worden teruggegeven aan hen aan van wie ze door de vijand zijn afgenomen, opdat de schade die het volk heeft geleden, gecompenseerd wordt en alle dingen wederom in hun vorige sier worden hersteld. Al deze dingen wil ik doen. God helpe mij aldus met Zijn genade en verlene het mij, dat ik fris en gezond in het Welscheland aankom. Men moet ook de stad Rome te hulp komen, die door ons oorlogsvolk zonder mijn

¹⁰ “gut”.

¹¹ Paus Clemens VII.

¹² “Patrimoni”.

weten en in mijn afwezigheid geplunderd is geworden en van al zijn goederen en zijn have beroofd is geworden. Ik neem God de almachtige tot getuige, dat niets mij bezwaarlijker en bitterder had kunnen toeschijnen, dan die daad. Wanneer ik echter gezond in Rome aankom, zal ik mij ervoor inspannen dat de verloren have, zo veel als mogelijk is, wederom teruggebracht wordt. Opdat ik dit alles evenwel des te ijveriger en zekerder moge doen, begeer ik - ook met de grootste schade aan mijn rijk en mijn goed - een vrede te stichten en bestendigen met de christelijke vorsten, en ik hoop dat ik met mijn arbeid grote weerspanningheid moge rechtzetten en gans Italië van ellende¹³ en vrees ontdoen, waar hun door enige redelijkheid der lieden de kwestie tot rust kan worden gebracht. Ik hoop echter zeer, dat ik al deze kwesties door de geschiktheid van mijn verstand kan volvoeren. Daarom twijfel ik er niet aan, dat God, die zich over zijn christelijke geloof erbarmt, door mijn tocht naar het Welscheland, die ik zeer sterk wens, niet slechts de genade zal geven dat onder alle christelijke koningen en vorsten vrede wordt gemaakt, doch ook dat door mij, met de door alle mensen samengebrachte weerbaarheid, deze vrede onder de Turken wordt gezonden, opdat de oude rechten of toebehoren der christelijke religie verder heroverd worden, en dit christelijke geloof thans ook hoe langer, hoe meer naar vermogen verbreid wordt. Derhalve vermaan ik u, gij vrome mannen, dat gij mij mijn vertrek niet euvel zult duiden, want ge moet u mijn deugd en ijver voor ogen stellen, alsmede mijn inspanningen die ik dikwijls jegens de allermachtigste en goed toegeruste vijanden heb gedaan, die ik, hoewel zij gewapend waren, zo dikwijls heb overwonnen. Ik hoop van God op grote hulp, zoals die tot dusverre geweest is, wiens macht groot is. Zo hebben wij ook zulk een gemoed, dat wij niet alleen de vijand niet vrezen, doch ook de goddelozen zelf uitdagen. Daarom wil ik datgene wat ik bedoel, volbrengen, opdat ik de aangelegenheden die ik heb aangepakt, bescherm en sier en - mocht er in

¹³ “arbeytselighet”.

het rijk nijd overblijven en zich vermeederen - dan moge die
nijd de nijdigen zelf beschadigen, en voor mij welhaast bevoor-
derlijk zijn tot eeuwige glorie. Daarom, gij Spaanse mannen,
vrees niet langer om mijnentwille en laat uw eensgezindheid
met mij, u beschermen, want ik zal er allerijverigst voor zorgen,
dat gij eeuwig in vrede moogt zijn. Ik zal er ook voor zorgen,
dat ons rijk met de hoogste heerlijkheid van onze naam
vermeerderd wordt, al zie ik dat gij omwille van mijn heen-
schrijden treurig zijt. Ook hoop ik, wanneer vrede tussen alle
christenen en en eensgezindheid is aangericht en de
goddeloze krijgsheren der Turken bestreden zijn,
dat gij mij ter zee en te land met de grootste
vreugde en gejubel triomferend wederom
zult ontvangen.